

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Elnöki meghívó

a Dávid Ferencz Egylet XVI-ik közgyűlésére

Jelen évi közgyűlésünket Kolozsvárt szeptember 21-én dél. után $\frac{1}{2}$ órakor fogjuk megtartani. Az új kollegium egyik diszterme lesz gyülekezésünk helye, a minnek egymagában is nagy jelentősége van, mert a mi az iskolát érdekli, minket is közlelről érdekel. Egy uton haladunk. Közgyűlésünknek ily szerencsés összetalálkozása az új kollegium ünnepélyével, azt hiszem igen sok tagtársunkat fogja Kolozsvárra vonzani. Kérem is mindnyájokat, ragadják meg ezt a kedvező alkalmat, hogy örvendezzünk együtt az egyleti év eredményei és az unitárius közoktatásügy nagy vívmánya fölött.

Arra is különösen fölkérem tagtársainkat, *tagdíjaikat fizessék be a pénztárba* a közgyűlés előtt, hogy ne legyen meg az a sötét pontja jelentésünknek, a mellyel a hátralékok szokták elégteleníteni

A fiók-egyletek elnökségét fölhivom intézkedjenek, hogy az évi jelentések szept. 1-ső előtt küldessenek be a titkárhoz.

Addig is, a míg személyesen találkozhatnánk, Isten kegyelmét és áldását kérem mindnyájukra.

Alsó-Zsuk, 1901. július 14.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Felhívás

kolozsvári új kollegiumunk tápintézete érdekében az osztálytársak özszejövetelével kapcsolatosan.

Nem szokásom a nyilvánosság eleibe vinni tollamat. Azonban most kivételt teszek. Erre alkalmat adott a közelebbi kolozsvári időzésem, a régi kollegium meg az új. Ha a régit — a melynek küszöbét én is tapostam — összehasonlítani akarjuk az újjal, hát, mi a külsőt illeti, a kettőről egy órában alig lehet szó. De nem a külső mázról akarok én beszélni, hanem a belső értékről: az unitárius szellemről, a tudományos kiképzésről, a jellegről, a melynek, minthogy unitárius kollegium, unitáriusnak kell lenni minden ízében.

Nem vagyok én elfogult felekezeti tekintetben, de mert minden felekezetnek hivatása ahhoz ragaszkodni, úgy én is ragaszkodom az unitárius valláshoz, a melynek születése óta követői voltak elődeim és hiszem, hogy utódaim is. Nem gondolok én a Dávid Ferencz birodalmának helyreállítására. Megélünk mi csekély számunk mellett is, ha összetartók és buzgók leszünk. Tekintse minden unitárius alkotásainkat, mintha az övé lenne, és istápolja saját tehetsége és anyagi erejéhez képest. E tekintetben dicséretes példák állanak minden korból előttünk.

Közelebb beköltözik a diszes új kollegiumba a tanuló segreg. A csin mintegy meg fog lepni több vidéki szegény tanulót, azok között a kereszturi iskolából jövőket, honnét több jeles emberünk vált ki azok közül, kik nélkülözéssel végezték tanulmányaikat a kolozsvári régi iskolánkban. Az úgynevezett szolgai rendszer sok jóra való szegény székely tanulónak lehetővé tette az iskolázást. Az új iskolában létesített tápintézet több szegény tanulót kizárhat a kolozsvári kollegiumunkból, mert egy szegény, vagy nagyon csekély birtoku unitárius ember honnan fizessen a rendszer kiadások mellett egy iskolai évre egy fiáért a tápintézetbe 210 koronát. Ez aggaszt engemet és késztetett kedves hitfelekezeteimhez fordulva, ezen aggodalmamat kifejezni és a mennyire lehet, oda törekedni, hogy megnél kevesebb szegény sorsu tanuló zárassék ki az egyetlen VIII osztá-

lyu gymnasiumunk és papnöveldénkből, és más tanintézetet keressen fel, mely neki inkább van kezeügyében közelsége vagy más ok miatt, de a hol nem sajátítja el az unitárius szellemet, mert más felekezet környezetében nevededik fel.

Tegyük mennél könnyebbé a szegény unitárius tanulókra nézve a kolozsvári iskolázást. Erre egy módot gondolok és ez a tápintézet kiadásaihoz való hozzájárulás. Ez nálunk új intézmény, szegény tanulók számára kevés, de nagyon kevés alappal rendelkezik. És addig is, míg jóltevőink figyelme annak nagyobb mérvű gyarapítására irányul és épp most, midőn a kezdet nehézségeivel kell megküzdenünk és több oldalról felmerült aggodalmakat lehetőleg eloszlatnunk, helyén lenne, ha azok, kiknek módjuk van, anyagi erejökhez képest a szegény tanulóknak a tápintézeti költségeik fedezését megkönnyitenék.

Erre egy kedvező alkalom kínálkozik. A régi iskola osztálytársai találkozást tűztek ki, hogy bucsúszózatával háláját fejezzék ki azon iskola iránt, melyben kiképzésüket nyerték. Ajánlom ezen kérdés megfigyelését nemcsak azoknak, kik összejövetelőket tartják, hanem összes hitfeleimnek, a közelben és távolban levőknek

Én részemről már ezen iskolai évre egy udvarhelymegyei szegény, jóigyekezetű székely tanulóra nézve az ingyenes tápintézet élvezését lehetővé kívánom tenni. Ösztönöz erre nemcsak azon iskola iránti emlék és hála, a melyben kiképzésemet nyertem, hanem azon hála is, a melyet a Mindenhatóhoz azon alkalmából is emelek, hogy főgondnokságom 25-ik évfordulóját magas korom daczára megérem engedte, és ígérem, hogy nemcsak jelen, de mig élek, minden évben egy szegény székely tanulóért a 210 kor. tápintézeti díjat megfizetem. Ezen ingyenes ellátás iránti *pályázat módoszata* ezen számnak más részében olvasható.

A kolozsvári iskolát az 184¹/₂-ik évben végeztem, minthogy én is óhajtók osztálytársaimmal összejöni, felkérem *Mindazokat, a kik vz irt évben velem végezték tanulmányaikat, f évi szeptember 20-án aülután 3 órakor Kolossvárt engem felkeresni.* Fájdalom kevesen lehetünk együtt, de annál érdekesebb lesz a találkozás,

mert még csak néhányan lehetnek, a kik előttünk végezték tanulmányaikat. Mi vagyunk a veteránok.

Nagy örömöm lenne, ha a nevelésügy érdekében hitfeleimhez intézett szavaim visszhangra találva, elősegítenék a szegény unitárius tanulók kiképzését, hogy adhatnánk ezután is mennél több derék unitárius embert a hazának, kik nemcsak a hazaszeretetben, de a vallásunk iránti buzgóságban is tündökölnének.

Olasztelek, 1901. július 10.

Daniel Gábor,
főgondnok.

A főgondnoki fölhíváshoz csatoljuk a „Székely-Udvarhely“ cz. lapnak ide vonatkozó következő sorait:

Önző és stréber korunkban is vannak még igazán humanus, valóban nemes érzelmű emberek. Vargyasi id. Daniel Gábor még ez utóbbiak közül is messze kiemelkedik. Az ő élete maga a humanizmus, melynek minden egyes nyomában áldás, jólét és béke fakad. Büszkén, teljes önérzettel mondtuk és mondjuk vármegyénk nagy fiának nemcsak azért, mert nincs itt közintézetünk, testület, melyben mint kezdeményező, alapító, avagy mint hathatós támogató részt ne vett volna, — hanem azért is, mert a székelyeknek mindig igaz, tántorithatlan barátja és elismerést nem váró jótevője volt s az maradt. Muló dicsőségek helyett mindig szilárd alapokon nyugvó alkotásokat teremtett s ezek világítottak fényes multu, hosszú utján végig. Az ő nagy lelke, nemes szive most is világot gyűjt, hogy a szegénység, nyomor sötétjében biztos megsemmisülés elé néző igazi tehetségek: a nép fiai tudományszomjukat kielégíthessék és mint valódi tehetségek érvényesüljenek s elfoglalhassák a jeleket megillető méltó helyüket édes magyar hazánk közéletében.

Unitárius mozgalmak külföldön.

Üdvözlét Indiából. Indiában a Khasihalmok vidéken az unitáriusok egyesülete ápril 6-ik s következő napjain gyűlést tartott Jowaiban. Képviselők voltak jeleu Jovaiból, Nongtalangból, Reliangból, Shillongból, Laitlyngkotból. A képviselők neveiből curiosumból följegyezzük: Radu, Singbor, Singh neveket. Egyik szónok Edwards angol, a másik Berry Singh Radhoa Baba lelkészek voltak. Az unitárius nők is tartottak gyűlést. Az Egyesület üdvözlétét küldi Angliába, Amerikába, minden olyan országba, a hol unitáriusok vannak. Az Egyesületnek van 4 fizetéses és 16 fizetés nélküli papja.

Unitárius irodalom az arabok között nagyon sikeresen volna terjeszthető, mert a Korán legfőbb tanítása az Isten egysége, mert a Korán tilt minden bálványt s mert az összes mohamedánok között megindult egy csöndes áramlat, egy újabb élet felé, szeretnének véget vetni maradiságnak s óhajtanának érintkezésbe jöni Európával és Amerikával. Most tervezik az unitárius irodalomnak arab nyelvre átültetését.

Nincsen olyan hideg víz, a melyet kellő tüzzel forrásba ne lehetne hozni.
Arator.

Hódolat.

(Dávid Ferencz szellemének)

Elmult a nagy, sötétlő, gyászos éjjel,
Aranysugárba fürdik a világ . . .
Jön a király, a büszke nap
S a mint fölebb-fölebb halad
S lenéz szikrázó óriás szemével,
A vakondváarak meg-meginganak.

Jön a király biborpiros ruhába
S megújhódás kél léptei nyomán.
Recsegnek merre elhalad
Korhadtt gerendák, ősfalak . . . —
Hozsánna néked lelkek nagy királya,
Egeket vívó szabad *Gondolat!*

Szemünk előtt fejedelmi sorban állnak
A máglyahős, az üzött gályarab
S a kiknek az idő nem árt,
Fölismerik egyik a mást. —
Te is ott vagy lakója Déva-várnak
S reng vállaidon az aranypalást!

Ott vagy! Agyadban istenszakra lángja
S csodás melegség drága sziveden.
Kibirtad a börtön szagát
S a lassan emésztő halált . . .
Szavad velőkgig elhat má'ma
S honod a szabad, széles nagyvilág!

Miért sirassuk hős mártirhalálot?
A pápák kardja lelkedig nem ért.
Hired-neved csodát mivel
S az Oceán ringatja el,
Mint gyermekét eszméid, álmod . . .
Már-már a megváltás közel.

Nyomodba dicső szellemóriások
Müvelt világnak minden tájiról,
És halljuk itt is, meg tovább,
Piros hajnal harangszavát. . . .
Jönnek Tolsztoj s a többi mások . . .
Hevül a sziv, forr a világ.

Az istenegység bús Kalváriája
Levetközi a sötét, néma gyászt,
S minek a térben nincs határ,
Keletre és nyugotra száll
Szellőn, habon az eszme glóriája
S világra szór fényt magas Déva-vár.

. . . Im, hódolunk. Az isteni ajándék:
A hit, szivünknek termő fája lett.
Építgetjük tovább tovább
A dicsőségnak templomát.
Muzsáknak serge völgybe száll virágért
S egyként becsül meg hitet s tudományt.

Ne félj tehát szabadság szép szülötte,
Sziklára épült új magyar Sion.
Szűnnek fájó keserveink,
Újulnak diadalmaink,
Kétség, keserv számúzve tán örökre --
Rád a dicsőség palmaága int.

Dávid Ferencz! Im hódolatra jöttünk
Mi és velünk egy *névtelen* sereg,
És valljuk, bárha egyaránt
Idő s világ zudulna ránk:
Egy csillag fénye tündököl fölöttünk,
Egy Istenünk van s egy magyar hazánk!

Tarcsafalvi Albert.

A Dávid Ferencz Egylet perselye érdekében.

Mult közgyűlésünkön tartott elnöki megnyitóban egy eszmét penditettem meg: *teremtsünk Dávid Ferencz Egyleti perselyeket*. Buzdítottam tagtársaimat, hogy indítsák meg a gyűjtést, a legkisebb adományt köszönettel fogadják el. Nem az a fő, hogy nagy összegek folyjanak be egyszerre, hanem, hogy nemesen érző szivek forrásából csepegjen.

Egy pár hónap mulva egy éve lesz szózatom elhangzásának. Nem hallottam visszhangját. Bízom ugyan az évi jelentések eredményében, de mégis szeretném némileg biztosnak érezni magamat, hogy nem ok nélkül szólottam.

Abban nyugodt vagyok, hogy a kitűzött cél mindenki helyesli, mert ki ne óhajtana egy árva gyermeknek, vagy egy magával tehetetlen öregnek megszerezni élelmét, ruházatát. Más szép és nemes cél is lebeghet szemünk előtt, csak az a fő, hogy legyen miből megvalósítanunk.

Engedjenek meg kedves tagtársaim, hogy szózatom és indítványom sorsára gondolva, újra kérjem önöktől a buzgóságot. Kérem, nyisson mindenik fiókegylet perselykönyvet az adományokra, perselyt a fillérek összeszedésére. Ha csak egy-két fillért ad is mindenki, már meg fog látszani az eredmény.

Kolozsvárt felolvasásainkon, összejöveteleinken kitettük perselyünket és mindig találtunk benne adományokat. Tegyenek úgy önök is mindenik fiók-egyletben s évi jelentésükben számoljanak el az eredményről.

Önökhez is szólok kedves tagtársak, a kik távol laknak a fiók-egyletektől is, a központtól is. Egy postai utalványon, vagy egy alkalmi levélben juttassanak perselyünkbe egy-két fillért.

Ismétlem, a mit megnyitóban mondtam volt: *»Adakozzunk mindnyájan ezen emberbaráti célra. Ne mondhassa rólunk senki, hogy mi csak beszélni tudunk, de tenni nem.*

Igen tisztelt hölgyeim és uraim, a kicsinyt óriássá növeli a jóakarát, a mely azt adta. Különben is, ha kevés, a mi befolyt, idővel megnövekszik. A tengerek is csöppeknek az összegyűjtői.

Jót tenni — egyetemes kívánalma, kötelessége a társadalomnak. Seregeljetek tehát hozzánk mindenfelől bármely táborból: Istenhozottak lesztok!

Felső-Zsuk, 1901. július 14.

Bárá Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferencz Egyet elnöke.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körénsk története a XIX. százban.

Pályamü. Irta Barabás István.

Rablélek az, mely nyugalomban áll . . .
Kölcsey.

A szerkesztő előszava.

Az unitárius egyház tagjai — remélem kivétel nélkül mind tisztában vannak azzal, hogy a papság szolgálataira szükségük van, s az is lesz még sokáig. Ez a szolgálat nem éppen közönséges napszámosság. Nem is kuruzslás, büvölés-bájolás. Nem is mesemondás. Nem is kenyérkereset. Nem is hivatal, melynek hivatalos óráit „szabályszerű pontossággal“ ki lehet ülni. Nem is sok más egyéb, a minek hol gúnynyal, hol meg komolyan nevezgetni szokták, hanem mindezeknél nagyobb, szebb és magasztosabb munkakör: a legfőbb és legtökéletesebb szellemi lénynek, a gyarló és tökéletlen ember közelébe hozása. Egy olyan munkakör, a melynek határvonalai ép annyira utolérhetlenek, mint a szemhatárai, mert minél többet megyünk utánuk, annál távolabb haladnak. Ez a haladás pedig épen olyan végtelen, mint a kör kerülete, a mely ugyan mindig egyenlő távolban van a központtól, mégsem érhető utol, mert a központi vonzó erő azzal, hogy magához ragadni óhajtana, hajtja tovább örökös körutján. A papi pálya körutja nem mechanikus, nem öntudatlan működés, hanem a legöntudatosabb, a melyben tisztában kell hogy álljon a lelkész előtt az is, hogy az ő lelkének központi világából mi származhatik, az is, hogy a hívek lelki életének táplálására mi szükséges.

Földrajzi helyzetünkből kifolyólag még őrizetben van nálunk egy sereg ősi, helyesen szólva, ősi dolog, a melyek ma kacsul utját állják az intensív és extensív haladásnak. Mi még nem jutottunk öntudatára annak, hogy a rigolirozás kifizeti magát, hogy a mi jó, az nem drága. Szerencse, hogy ezek a kifejezések már közmondásképen nyelvünkön járnak. Talán eljutunk tovább is.

Nem szabad reményt veszitnünk hát a felett sem, hogy a papság előkészítésére is, épen mint a termő földére, majd idővel több, komolyabb és hatékonyabb gondot fogunk fordítani.

Az a történelmi vázlat, melyet itt Barabás István, most tordátfalvi lelkész, a mult évben az önképzőkör elnöke a papnövendékek önmivelődési küzdelmeiről, elhagyottságáról és sikereiről elmond, reflex képe annak, a mi az egész intézetben folyt az elmúlt 50 év alatt

Nekünk az a kérésünk van, hogy az olvasó sziveskedjék szem előtt tartani, hogy kezdő ifjak törekvéséről ir egy szintén ifju ember, a ki mindent nagyobbnak, teljesebbnek és jobbnak szeretne látni. Az az óhajtásunk, hogy mindazoknak, kiknek a papi pályára készítés és készülés javulása szivöken fekszik, hassanak el szivökig az itt elősorolt adatok. Ezzel átadjuk a szót az ifju historikusnak.

* * *

I.

Történelmi előzmények.

A papnevelő intézet »Önképző-kör«-ének, vagy a mint megalakulása idejében nevezték, »Olvasó társaság«-ának története nemzeti életünknek leggyászosabb korszakában, akkor kezdődik, a mikor a magyarnak a hirhedt »beamter üzelmekkel szemben nem volt más vigasztalója:

»Megvirrad még valaha,
Nem lesz mindig éjszaka »

S talán nem is alakul meg egyletünk ilyen időben, ha gyökerével nem egy szebb és dicsőbb korszakba kapaszkodik.

Ez a szép és dicső időszak a nemzeti ébredésnek és az ezt követő legendás szabadságharcznak korszaka. Egyletünk alapító tagjai ott voltak azoknak soraiban, kik Széchenyi és Wesselényi buzdító munkásságának hatása alatt az országban először fogták kezükbe a nemzeti nyelv mívelését és fejlesztését.

Az unitárius collegiumban már 1820—30. év óta fennálló »Olvasó és irodalmi kör«-ben* a theologus ifjak mindig tevékenyek és mint nagyobbak vezérszerepet vittek. Együtt munkálkodtak a gymnasiumi ifjúsággal abban a körben, mely nemcsak iskolánknak és felekezetünknek, hanem erdélyrészi hazánknak is méltó büszkesége volt s a mely oly országos hirü íróknak adott szárnyakat, mint Kriza János, Berde Áron, Jakab Elek, Kovács Antal, Koronka Antal, Kővári László és mások.

* Hajós János: »A kolozsvári unitár. collegiumbeli olvasó társaság irod. mozgalmai.« Ker. Magvető XXVIII. évf. és Kozma Ferencz: »Az ifjusági olvasó és irod. kör multja.«

Ebből a szép multu irodalmi körből vált ki a papnövendékek »Ovasó társaság«-a, a mai nevén »Önképző kör«-e.

Éppen a nemzeti függetlenség évében, a nagy eszmék születése hónapjában, 1848. márczius 12-én, a hittani intézethez tartozó ifjak, gyűlést tartanak s a nagy szellemi forradalom hatása alatt Orbók Ferencz indítványára egy »Biblia olvasó társaság«-ot alapítanak.*

Az alapító tagok Orbók Ferencz, Kozma Elek, Gothárd Zsigmond, Bartalis Sándor végzett, Máthé Sándor, Varga Zsigmond, Szentgyörgyi Mózes, Kiss István és Kriza Sándor I. éves papnövendékek voltak. Az első összejevetel alkalmával mind három papjelölt, beszédet tart, szép szavakkal méltatva a pillanat fontosságát és a társulás célját.

Az elmondott beszédekből pár sor fennmaradt egy régi alapszabályzatban, a mely így hangzik: »Föllángolt kebellem adók át egymásnak jobbainkat azon dicső frigykötésnek erősségéül, mely szerint oly társulatot alakítanánk, melynek eddigi nem létezése, huzamos időközön át egyházi állomásainkra a legnagyobb és legszembetűnőbb csonkaságot okozta, oly társulatot, mely ezután minden egyházi állomásra készülő egyének képeztetését a legsi keresebben mozdítaná elő.

E végre egyesült erővel indulánk a cél felé. Összetevénk tehetségünk szerint s magas lelkesedéstől indítatva némi kevés pénzt, hogy abból s a még azután gyülemendőből minden, az egyházi szolgálat észszerü folytatására megkívántató segédkönyveket és lapokat lassan megszereznénk, minék immár is némi sikerét felmutathatjuk « Egyuttal a tért is megjelölik, melynek határai közt mozogni fognak. »A tárgy — ugymond Orbók Ferencz megnyitó beszédében — a mindennap délutáni 2—3 óra közt tartandó gyülemeken, Biblia olvasás és magyarázat leend. E' lesz az út, ezen fogunk haladni kitűzött célunk felé, melyen ha Isten személyesen, mint hajdan az Izraelt tüzoszlopban, nem vezérlend is, de az ő jóra vezérlő szt. lelke, mint hajdan az apostolokra ki lesz öntve, mely erősíteni fog e csüggedésekben, vezérleni a pálya kétés helyein.«

Szerkesztenek egy XIII cikkéből álló alapszabályt is, a mi azonban az idők folyamán elveszett. A társaság megalakulása után ugyanis nemsokára bekövetkezik a szabadságharcz. Vége van a csendes munkálkodás napjainak. A haza szent ügye fegyverbe szólítja a muzsák falai közül e társaság tagjait is. A zavaros napokban a társaság feloszlik. Jegyzőkönyvei, alapszabályai s néhány

* Egyházi Lap XXIII. évf.

már beszerzett szakkönyvei elvesznek. A véletlen azonban az alapszabályokból egy példányt megmentett. 1878-ban akadott reá Vitábs Elek theologus Gothárd Zsigmond sztánai földbirtokosnál s közölte az »Egyházi Lap« XIII. évfolyamában. A alapszabályok még nem is voltak egészen megszerkesztve. A »rohanó« idők másfelé fordították a tagok figyelmét. A meglevő szövegből csak az tűnik ki, hogy a fennebb említett tagokon kívül, a társaságnak volt 9 Rfrt vagyona, a mely összeg valószínűleg a tagokra kirótt 2 Rfrt fele részéből gyült össze.

Annál szebb világot vet, a fennmaradt pár sor, gondolkozá-sukra s fényesen igazolja szabadelvü felfogásukat az alapelvek fel-állítása. Nem olyan §-kat akarnak felállítani, a melyek csak akadályul álljanak a szabad fejlődés elé, s nem oly szándékkal, hogy azok a körülmények szerint ne módosíttassanak, sőt — a mint kijelentik — »azt akarjuk, hogy az utódok is tegyenek meg minden, törjenek, rontsanak, építsenek, plántáljanak, de ugy, hogy reformjuk csak a társulat fennmaradását és virágzását tűzze célul.«

Minden intézkedésüket a legmesszebbmenő szabadelvűség jellemzi s még a gyűléseken való megjelenés is »kinek-kinek becsületérzetére bizatik.« Ennek a magasratörő szellemnek köszönheti ma már virágzó egyesületünk fennállását s a későbbi időben is habár nagy küzdelmek árán, de mindig megtartotta az alapítók által kítűzött irányt s oda fejlesztette önmagát, a hol az alakuló gyűlésen kívánta látni a szónok, midőn a pillanat hatása alatt eme szép szavakban fejezi ki örömét az egyesület megalapítása fölött: »Áldott légy szerencsés nap, melyen teljesedve látjuk rég óhajtott vágyainkat. Áldott légy, melyben eme szép elhatározás lepte meg szívünket, mint hajdan a szent lélek a tanítványokat, hogy ez által tegyük le a késő nemzedék számára az alapot, melyből az utókor jövőndő nagysága és tökéletessége fog kiviritani. Légy megáldva 1848 márczius 12-ike, hogy utódaink tisztelettel és kegyelettel emlékezzenek meg rólad, mert ekkor tört ki a szolgáltság bilincseiből a szabadság; a sötétségből a világosság, mely mindent bevilágít, hova elhatnak isteni fénysugarai. Nagy az áldozat, csekély a tehetség, mert az alap, melylyel társaságunk most már megkezdí működését, 9 frt. Ne csüggedjünk, mert jóni fognak lelkes, buzgó, a közügyekért élő s haló egyének, kik megtízszerezik, megszásszorozzák e mostani csekély alapot és akkor lesz ez egy hatalmas támoszloppá, olyanná, milyenné mi is kívánnók tenni, virágzóvá, ha volna tehetségünk. Kezdjük tehát Istennel munkánkat s rakjuk le az alapokat az emlékezet okáért, melyből társaságunk jövő nagysága fog kiviritani. A kezdet meg van, csak kitartás, békés egyesítés vezéreljen mindnyájunkat, mert célunkat el fogjuk érni.«

Egyesületünknek ebből az időből jegyzőkönyve nem maradt

fenn s így az sem tudható, hogy a társaság meddig működött. Nagyon valószínű, a mint azt a gymn. ifjuság olvasó és irodalmi körének sorsa is bizonyítja, hol a jegyzőkönyvek és egyéb okmányok nagyrészt mind elvesztek,* — hogy a szabadságharcz izgalmi és az azt követő 9—10 év nyomasztó napjaiban — mely idő alatt egyletünk nem szerepel — a tagok elszéledésével, az egész feledésbe ment. Legalább is erre enged következtetni az a körülmény, hogy az 1859. évben újból megalakult társaság jegyzőkönyvei semmit aem tudnak egy előbb fennálló egyletről.

(Folyt. köv.)

Indítványok.

Egy szerény indítvánnyal lépek mélyen tisztelt Szerkesztő úr elé. Én mint volt r. k., jól tudom, hogy a r. katolikus egyház modern fegyvere a Stefaeneum vagy Szent Isztván társulat, mely intézmény erre a célra alkalmas, részint annál fogva, hogy kitűnő szakemberek és írók állanak rendelkezésére, részint sokoldalúságánál fogva, részint, mert képviseli a katolikus egyházat és irodalmat és így, a ki az iránt érdeklődik, egyenesen ehhez fordul.

Mi, kik oly kevesen vagyunk aránylag a többihez, de erővel és lelkesedéssel birunk eszményi vallásunkat védeni és terjesztetni, mi érezhetjük azt legjobban, hogy mily jó volna nekünk ilyen vállalat. Ha végignéznünk összes könyveinken, láthatjuk, hogy hogyan háttérbe vagyunk szorítva, alig bukik fel itt vagy ott egy unitárius neve s még a reformatio kora történetében is háttérbe szorítanak, hol pedig szép szerepünk volt. De már azért is szükségünk volna erre, hogy képviselve legyünk, mint a többi egyházak is. Ilyen irodalmi társulatot (nevezzük azt Dávid Ferencz könyvkiadó társulatnak, Unitárius könyvkiadó társulatnak stb.) kellene létesíteni, még pedig, öszinte akarok lenni, Budapesten; mert hiába központ az unitáriusoknak Erdély, vagy éppen ezért, mert ott a többség, fel kell rázni a tulajdonképeni Magyarországot s erre csak Budapest vállalkozhatik, mert az elfogultság nagy, s minden irányban ezt tekintik központnak. Kössünk szerződést egy nyomdával (pl. a hol az Unitárius kis könyvtár megjelenik), a mely nyomda köteles volna minden kéziratot, mely erre a célra külön választott bizottság elnökének aláírásával és egyletünk pecsétjével el van látva, a tárgyhoz illő és megszabott alakban kiállítani és ennek szétküldéséhez a megfelelő czimszalaggal azon bizott-

* L. A gymn. ifjuság Önk. köri jk. 1865.

sági tagokhoz beküldöni, a kik a szétküldést elvállalták és így náluk a tagok jegyzékének egy-egy része megvan. Meg volna állapítva, mint a Stefaeneumnál is van, az évenként elküldendő ivatek száma és a tagsági díj. A létesítendő társulat kiadványai minden tudományágra kiterjednének, akárcsak a Szent István társulaté. Különösen arra kellene törekedni, hogy vallási, történelmi, tudományos, nép, ifjúsági és gyermek-füzetes vállalatok jelennének, mint legolcsóbban és gyorsan terjeszthető dolgok, de a mellett önálló művek is jelennének meg. A műveletre pályázatot is lehetne hirdetni s a pályadíjat pedig az adományokból, a tagsági díj feleslegekből s az esetleges jövedelemből kellene fedezni. Legelőször azonban, ha megalakulna, tanácsos volna, ha egy olyan füzet jelenne meg, ha lehet ingyen, ha nem, úgy a legolcsóbban a mint csak lehet, mely ismerteténe vallásunkat, egyházunkat, egyleti életünket, magát a társulatot, eddigi kiadványainknak java részét, egyházi, az egyházat érdeklő világi törvényeket, lelkészeink névsorát, egyleteink névsorát, szóval mindazt, a mi érdekel olyan embert, a ki egyházunk iránt érdeklődik

Ha megalakulna e társaság, hiszem, hogy sikerülne. Vállalatunk, idővel mindinkább erősödne és ha sikerül olvasó közönségünket megnyerni elveinknek, tanainknak úgy elérjük azt a célt, mire törekednének egyleteink és egyházunk és a mire eddigi kiadványaink is törekedtek.

Ha szerény indítványaimat közlésre méltónak találja mélyen tisztelt szerkesztő úr, úgy készörömmel és hálás köszönettel átengedem, megjegyezve, hogy Budapestet központnak nem én akarom, mert én igaz, hogy budapesti vagyok, de a célért akarom, tudom, hogy mily elfogultak az emberek Budapest iránt s a vidéken megjelenő könyveket mily ellenszenvvel fogadják.

Ezek után maradtam a mélyen tisztelt Szerkesztő Úrnak
lekötelezett híve

Budapesten, 1901. május 10.

Ujvári László.

*A kicsinyesség és szüklátóság, mindig önző célt keres a leg-
uemesebb cselekedet háta mögött is. Miért? Azért mivel ő nem tud
fölennelkedni magasra s nem tud belátni a dolgok mélyébe. A ki-
csinyes és szüklátó embereknek kellene egy olyan földalatti birodal-
lom, a hol ők a vakondokkal és a többi földalattiakkal együtt él-
hessenek. Oda jobban beillenének.*

Arator.

Dal a Miatyánkról.

Sem a Miatyánkot nem tanultam könyvből,
Sem, hogy minden áldás onnan jön a menyből.
Meleg szív előttem szzzretón kitárva,
Szólt hozzám az Urról s tanított imára.

Nyári alkonyat volt, csillagváró este,
Öreg nagyapámmal kiültünk kettesbe,
Tövére dús lombbal bólingató fának;
Pihenő helyére házunk tájékának.

S hű hallgatója én minden meseszónak,
Hogy kedvemet most is betöltse a jó agg,
A kit mástól hallott, a kit maga látott,
Emlegetni kezdett hősöket, csatákat.

Éppen a legjavát, a legszebbet mondta,
Midőn ércnyelvével a csendet megbontva,
Megszólalt a harang, s hogy hangja fölszállott
Tovább csengve-bongva — a mese megállott.

»No fiacskám szépen kalapodat vedd le,
Az egyik kezedet tedd a más kezedbe,
S ki a mai nap is annyi jóval áldott,
Mond neki szépen, lám, a Miatyánkot!«

Ám én türelmetlen új mesére várva,
Kedvtelenül néztem hívó nagyapámra,
»Hisz jól tudom én már, el se felejtettem,
Minek mondjam annyit! — magam mentegtettem.

Nagyapám a fejét mosolygva megrázta,
S aztán olyan szépen, úgy megmagyarázta,
Hogy az imádságot nem tudni kell csupán:
Elmondani szívből minden áldás után.

S a mint magyarázott és az égre nézett,
Jóságos szemével megbűvölt-igézett:
Elmondtam imámat, mondtam azután is,
Elmondtam könyezve nagyapám sirján is

S hogy, — azóta bármint megtépték a mesék,
Lelkem a hitén még kétségbe nem esék,
Köszönöm, hogy egykor csillagváró este,
Öreg nagyapámmal kiültünk kettesbe.

Pap Domokos.

A vég.

Megkérdeztem a gyermektől:
Mit szeretnél, mond el nekem,
Ugy-e, ugy-e csak játszani
Míndörökre kis gyermekem?:
— Játszani én sohse vágyom,
Volnék csak nagy, mint a bátyám,
Kit nem szidnak, meg se vernek,
Ne volnék csak kicsiny gyermek!

Elmentem oszt az ifjuhoz:
Utad virágokkal hintik,
Lelked tele szép álmokkal,
Igy szeretnéd ugy-e mindig?:
— Mit sem ér az ifju álma,
Szövögetve s be nem válva,
Muljék tőlem virág, álom:
Férfi legyek alig várom!

És te férfi körülötted
Gyümölcssei a munkának,
Éltet ugy-e nem cserélnél,
Akármivel kínálnának?:
— Nehéz már a verejtékem,
Alig várom, hogy megérjem
Nyugodt korát az öregnek,
Hogy egy kicsit megpihenjek.

És abból áll ez az élet,
Hogy mig egynek útját járjuk,
A mi aztán következik,
Csak azt kérjük, csak azt várjuk?
Szólt az öreg: »Utad járva,
Mánál jobb holnapot várva,
Mily csalás volt, belátod majd,
S küldsz a multért ezer sohajt,
A mikor már a végén jársz,
S az közelget, a mit nem vársz.

Pap Domokos.

A vallásos buzgóság külső megnyilatkozása
az 1900. év folyamán
az udvarhelyi egyházkörben.

I. Ajándékozások.

1. *Muzsnán* Urvacsorai bort adtak: Bálint Mihály erkedi jegyző 2 alkalomra 4 kor, Mátyás Jánosné 1 alkalomra 2 kor.

2. *Dersben* konfirmált ifjak szószéktakaróra összeadtak 10 koronát.

3. *Recsenyédén* K. Béres András és neje egy drb. 240 kor. értékű szántóföldet adtak templomalapra; az olvasóköri egy 15 kor. értékű papiszéktakarót készítettetett; ill. Bomhér József és neje egy diszes gyászlobogót s ennek mintájára egy másikat a nők közadakozásból 30 30 kor. értékben; ugyan a nők egy gyászpadra 11 kor. 28 fillért adakoztak; Urvacsorai kenyeret mind négy alkalomra Márton István gondnok és neje adtak 2 kor. értékben.

4. *H.-Szt. Mártonban* Urvacsorai kenyeret adtak 1—1 alkalomra 1—1 kor. értékben: Szász István, ifj. Kovács József, Szabó Mihály és Dombi János; Urvacsorai bort 4 alkalomra 12 kor. értékben és közcélra 6 kor. 40 fillér pénzt adott Jakab Mihály izr. haszonbérlet; papiszéktakarót 10 kor. értékben özv. Kádár Ferenczné és egy-egy szál fenyőfát 1 1 kor. értékben Dombi Ferencz, Simén Ferencz és Dombi Mózes ajándékoztak.

5. *Lókodban* urvacsorai kenyeret adott 4 alkalomra 2 kor. értékben Soós Ferencz és neje.

6. *Gyepesben* özv. Benedek Jánosné ajándékozott az Urasztalra egy boros üveget, egy nikkelezett kenyértartó tálat, egy csipke kenyértakarót és egy szerelvénnyek alá való terítőt, együtt 8 kor. értékben; konfirmált növendékek egy kenyértakarót 1 k. értékben; Urvacsorai kenyeret 1—1 alkalomra adtak Demeter Mózes, Benedek Ferencz, Benedek László és Cseke Ferencz 60—60 fill. értékben.

7. *H.-Keményfalván* Urvacsorai czélra ifj. Nagy Pál adott 2 kor. 16 fillért.

8. *Abásfalván* a malmos társaság fuvóra 60 koronát, a polg. község egyházi köeszükségekre 20 koronát ajándékoztak.

9. *Kénosban* Urvacsorai bort adtak egy-egy alkalomra 2—2 kor. értékben Foris Áron, Vári Albert, Sándor B. Mihály és Korda Zsuzsa. Többen gyászlobogóra 15 koronát. Urvacsora használatra egy porcellán boros kancsót adott 2 kor. értékben Imre András.

10. *Városfalván* Péter Sándor lelkész toronyóra-alapra 30 koronát, Bedő József ev. ref. torony építésre 30 koronát ajándékoztak; rozsmagtár alapításhoz egyes hivek összeadtak 59 és fél véka rozst és 6 kor. 90 f. pénzt; Urvacsorai bort és kenyeret adott 4 alkalomra 12 k. értékben özv. Máthé Sándorné.

11. *Oklándon* Sándor Márton énekvezér 50 éves házassága alkalmából gyermekeivel és unokáival együtt alapító levelet adtak 130 k. összegről később meghatározandó célra. Urvacsorai bort adott 1 alkalomra Pál Ferenczné 2 k. 80 f. értékben; 1 alkalomra és a konfirmációkor özv. Kovács Dánielné 3 kor. 60 f. értékben; Urvacsorai kenyeret 4 alkalomra Szolga István M. és neje 2 k. 40 f értékben; 4 szál tölgy és 4 szál bükfát 10 k. értékben ajándékozott a közbirtokosság. Ugyancsak a közbirtokosság ajándékából használt kaszáló után 100 kor. hasznot vett az egyházközség.

12. *H.-Ujfalun* templomhoz felvezető lépcsőzetre nők és férfiak adománya 33 k. 70 f. Polg. község egyházi szükségekre ajándékozott 19 k. 64 fillért; 1000—1000 db. téglát a papiházra készen helyre szállítva 16—16 k. értékben adtak Sikó András ev. ref. és Sikó Elek. Urvacsorai bort adtak egy-egy alkalomra Birtalan János, Kovács József, M. Benedek József és Benedek Albert, kenyeret minden esetben Soos Elek gondnok együtt 6 k. 80 f. értékben.

13. *H.-Almásou* Urvacsorai kenyeret minden alkalommal Ajtay János és neje adtak 8 k. értékben; Szabó Mihály pozsonyi pénzügy ig. ellenőr a szülőföld iránti hálás kegyeletből egy diszes szószéktakarót ajándékozott 30 k. értékben.

14. *Vargyason* Urvacsorai bort minden alkalomra Daniel Lajos 16 k. értékben, kenyeret pedig Kisgyörgy Sándor és neje 8 k. értékben ajándékoztak; a konfirmáció költségeire 2 kort. adtak Máté János és neje.

15. *H.-Karácsonfalván* Urvacsorai kenyeret adott 4 k. ért. Pünkösti Lajosné ev. ref., pohártakaró kendőt 2 k. ért. Bokor Juliánna, templomi padok kifestésére a gyülekezet női 90 koronát adakoztak. — Az adományok összes értéke 1136 k. 8 fill.

II. Munkatételek.

Közmunkát teljesítették s így a közpénztárákat a teherhordozás alól felmentették: Derzsben 90, Recsenyében 50, Lókodban 36, Gyepesben 80, Városfalván 1533, Jánosfalván 240, Oklándon 50, Ujfalun 50, Karácsonfalván 100, Almáson 100, együtt 2329 korona értékben.

Midőn ezen adatokat a vizsgálati jegyzőkönyvből a cse-

lekvő vallásosság jeléül kijegyezzük s ez uton nyilvánosságra is hozzuk, óhajtjuk, hogy az egyház, a vallásszeretet inditson áldozatkészre ezután is minél többeket.

Oklánd, 1901.

Pál Ferencz
köri jegyző.

Angol vendégeinkről.

Miss Lucy Tagart neve nem ismeretlen az „Unitárius Közlöny“ olvasói előtt. Ő maga sem az, hiszen ősz hajtól környezett jóságos arczvonásait be is mutatták e lapok, ha jól emlékezem, akkor, midőn budapesti kis templomunk felszentelésére messze hazájából ide utazott.

Angol jóakaró barátaink közül ő egyike a leglelkesebbeknek. Rokonszenvez nemcsak magyar hitrokonaival, de egész nemzetünkkel, figyelemmel kíséri sorsunkat, szereti nyelvünket, melyből egyes szavakat nagy szorgalommal tanulgat, és büszke arra, hogy egy kicsit olvasni is tud magyarul.

De legközvetlenebbül érzik jóságos érdeklődését azok a magyar unitárius leányok, kik egy vagy két évet a Channing-House-ban töltenek. Ezek — a két Miss Sharpe jósága és vendégszeretete mellett -- legtöbb hálával tartoznak Miss Tagartnak Örökre feledhetetlenek előttem azon napok, sőt hetek, melyeket hampstead-i* kényelmes, szép kerttel körülvett házában töltöttem. A ház urnője elárasztott jóságával, s anyai figyelemmel gondoskodott róla, hogy alkalmam legyen minél többet látni Loudon érdekes és tanulságos látnivalóiból. Sőt nem egyszer magával vitt kisebb kirándulásokra a vidékre is.

Több ízben voltam házának vendége, így egy ízben a karácsonykor elkerülhetetlen honvágyat igyekezett, páratlan jószággal, elfeledtetni velem és mostani budapesti papunkkal, ki akkor az Oxfordi College hallgatója volt. Már az maga is gyöngéd figyelem volt, hogy a szép ünnep alatt alkalmat adott nekünk egy kis jóleső magyar szóra, az által, hogy egyszerre hívott meg házába. Épen így élvezték vendégszeretétét a Channing House utánam következő magyar lakói is. És mindezt azért, mert messze idegenbe szakadt *magyar* hitrokonai voltunk.

Miért jutott most eszembe mindez? Azért, mert lelkes angol barátnőnk most azon fáradozik, hogy egy körülbelől 30 főből álló társaságot hozzon össze, mely, a helyett hogy e czélra összerakott fillérein a kies Svájcba, Norvégiába vagy más szívesen látogatott vidékre tenne kirándulást, felkeresi hazánkat s a — szerintük — távol keleten lakó hitrokonokat.

* London egyik külvárosa.

Nagy dolog ez, még az utazni szerető angol előtt is! főképp ha azt vesszük, hogy a kirándulók közt alighanem kevés a tőkepénzes, a többség — én legalább úgy gondolom — szerényebb sorsu egyénekből fog állani, a kik szívesen veszik igénybe a társas utazás előnyeit.

Örvendetes ez a látogatás nekünk unitáriusoknak, a kiknek első sorban szól, de örvendetes hazafias szempontból is. Ime 20—30 idegen abból az országból, a hol olyan keveset tudnak hazánkról, hogy művelt egyén kérdezte tőlem csodálkozva: „Nini, magyar nyelven újságot is nyomnak!” s számtalan hasonló példát tudnék felhozni. S csak rajtunk áll, hogy ez a 20—30 egyén — közte bizonyára több tanítással foglalkozó is — kedvező véleményt alkosson magának hazánkról s annak terjesztője legyen a messze idegenben.

Ime, ezért emeltem fel szerény szavamat. Mert bár megvagyok győződve, hogy minden magyar hitrokon, minden felszólítás nélkül is örömet megteszi a magáét, hogy angol vendégeink ne bánják meg a hosszú, költséges utat, melyet azért tettek, hogy 1—2 hetet körünkben tölthessenek: mégis különösen felakartam hívni az unitárius magyar nőik figyelmét arra, hogy a kirándulókat Miss Tagart vezeti, ugyanaz, a ki annyiszor nyujt kedves otthont távol idegenbe szakadt leányainknak.

Szabadjon még egy prózai utóiratot csatolnom ezen sorokhoz, (mint az már szokásban van, ha asszony ir asszonyoknak.) Egy közös s kissé már európai hírű hibánkra — vagy túlságos erényünkre — gondolva megjegyzem, hogy az angolok *nem* méltányolják a nagy lakomákban nyilvánuló vendégszeretetet. Az ő mértékletes és egészen más konyhához szokott ízlésük inkább megütközik ezen s főleg a túlságos kínáláson. A ki pedig udvariasságból ennek eleget akar tenni, igen könnyen maradandó, de éppen nem kellemes emlékéért viszi magával a magyar vendégszeretetnek, — mint arra már nem egy esetet tudok.

Vegyük tehát ebben is példaképpül Miss Tagartot: az anyagiakból a mennyi szükséges és kellemes a vendégeknek, egyéb élvezetekből és tanulságokból pedig annyit, a mennyit csak lehet.

Budapesten, 1901. jul. 28 án.

Korchmárosné Buzogány Mariska.

Ha nem ültetjük el a tudomány fáját fiatal korunkban, nem ültetünk árnyékában vénségünkre.

Chesterfield.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Az egyházfők.** Az unitárius egyház mostani főgondnokát Daniel Gábort és mostani püspökét Ferencz Józsefet 1876-ban választották meg magas és szép hivatalukra. A legritkább esemény számára megy, hogy két ilyen tisztviselő 25 évet munkálhasson együtt. De a mikor még a mellett annyi siker, ennek nyomában oly általános köztisztelet és közbecsülés kísérte lépéseiket, valóban méltó az öröm és természetes a lelkesedés. Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok ur az E. K. Tanács közelebbi gyűlésén indítványozta, hogy az unitárius egyház ezt a ritka alkalmat felhasználva, találja módját tisztelete nyilvánításának. Egy kiküldött bizottságnak javaslata alapján az E. K. Tanács a két elnök arcképét meg fogja festetni a tanácsterem számára. A főgondnok ur kétét Veress Zoltán, a püspök urét Stein János festőművészek vállalták magukra. A leleplezés szeptember 23-án lesz a Fő-Tanács gyűlésén.

— **A főt. püspök ur családjával együtt a rohitschi fürdőn tölti július hónapot.** Kívánjuk legyen üdülésére!

— **Az unitárius leányok lobogójára minden irányban foly a gyűjtés.** Remélhető, hogy már augusztus végére együtt lesz a kívánt összeg.

— **A régi kollégium.** Romban, porban van a régi Alma Mater. Utolsó diák-lakói a fák árnyában hűsölnek az országban, ő a saját porában fulladoz. Azok a bizonyos vendégek, a melyek a diák-vérre állandó lesben ültek fészükben, nagyon rútul jártak: tűz, forró víz, a kőmives éles kanala, kalapácsa mind ellenük támadtak, s csak a sűrű porban volt némi menekülésök. Az ajtók ieszedve, a butorzat zsidó kézben vagy javítóban. A kollégiumban már csak a nagy könyvtár, a levéltár, az igazgatói iroda van a régi helyén, de ezek is csak ideig-óráig. Várják is a szabadulást. mert ebben a zajban, zürzavarban lenni nem kellemes. Egy hótuap mulva senki sem fog ráismerni úgy meg fog változni. Lakások és a Gámánnyomda lesznek belőle. Csakis a régi kapufél ősi fölirata marad meg emlékül, nó meg a nagy nehéz fedél is, a mely kegyetlenül nehezedék az összevagdalt falakra. Nagyon okos dolog lesz, ha a régi tanulók az őszi naggyűlésen föllekkesednek és egy megfelelő emléktáblával ellátják a kedves öreget.

— **Hálaadó ünnep.** A jelen évi hálaadó ünnepen az unitárius lelkészek nemcsak arról az áldásáról fognak megemlékezni Istennek, a melyet künn a mezőn s benn a keetekben arattak, hanem arról is, a melyet az egyház székhelyén Kolozsvárt fölépítettek. Bizony ha méltó a hála a tetet tápláló buzakalászárt, mennyivel inkább a lelket tápláló iskoláért.

— **Családi alapítványok.** Egy család tagjai a család kiváló tagjának, vagy ősatyjának a nevét szépen és hasznosan megörökíthetik, ha egy *alapítványi alapítványt* tesznek a nevére. Az unitárius nagyck nevét egy-egy ily alapítvány mily remekül tenné élővé. Egy theologus javára a Dávid Ferencz nevére, egy másik javára a Szentábrahámi Mihály nevére!

— **Uj tanárok Kolozsvárt.** Az E. K. Tanács közelebbi gyűlésén egyszerre 3 tanszék töltetet be. A *latinnyelvi*, melyre dr. Kiss Ernő a helybeli róm. kath. gym. rendes tanára egyedül pályázott és megis választott. A *matematikai* tanszékre Hidegh Mihály id. rendes tanár, ki szintén egyedül pályázott, a *magyar-német* helyettes tanári szék, melyre Demeter Dezső választott meg, ki már egy évet töltött az intézetnél mint gyakorló tanár. A két első r. kath., a harmadik ev. ref. vallású. Első eset, hogy ily nagy számban lépjenek be körünkbe idegenek. Ennek a jelenetnek különben az a sajnos oldala is megfigyelendő, hogy unitáriusok teljességgel nem pályáztak, mert a már rendes alkalmazásban levők nem hagyták el állásukat, ifjak vagy nem voltak vagy nem volt megfelelő dip-

lomájuk. Váratlan csapás ragadta el a mult évben két rendes tanárunkat: Boros Sándort és Perédi Józsefet életük legjobb idejében, de mégis több előrelátással jövőre talán elkerülhetnők a hasonló meglepetéseket.

— **Papbeköszöntő.** Barabás István végzett papjelölt, kinek tehetségeiről e lap utolsó számában megemlékeztünk, hozzá fűzött reményeinknek egyik szép zálogát váltotta be július hó 7-én Tordátfalván tartott beköszöntőjével. A nagyszámmal egybegyűlt hallgatóság, melynek jelentékeny részét a vidéki intelligencia tette, áhitattal hallgatta meg a mélységes lélekkel irt gyönyörű imát s igazi érdeklődéssel kísérte a találó alapigékre (2 Kor. 12 r. 20 v.) épített beszédet. A hazafias és a szereteten alapuló vallásos szellem, melyeknek ápolójául olyan szépen ígérkezett, kísérelje Barabás Istvánt egész életében azzal a fokozódó lelkesedéssel, mit egy jó lelkű gondos nép ragaszkodása táplálhat és táplálni is fog. A beiktatást Gábor Albert martonosi lelkész végezte szónoki tüzzel, hatalmas erővel. p. D.

— **Beiktatás.** Nagy örömmel fogadta a maroszentbenedeki unitárius egyházközség Biró Pál új lelkészét, a ki f. év július 3-án d. u. érkezett meg. Az ifju lelkészt már összegyűlve, lelkesedéssel várta a hívőknek serege, kiknek élén Nagy Béla Bethlenszentmiklósi lelkész mondott az érkezőhöz néhány üdvözítő szót. A hivatalos beiktatás 7-én történt meg. A beiktatást Gvidó Béla esperes aa. végezte apostoli, magasan szárnyaló beszédével. Az ifju lelkész a mai kor kívánalmainak teljesen megfelelő szelleműs, magas beszéddel foglalta el a három évig üresedésben levő szószéket. E kis egyházközségünkben ifju lelkésztársunkra szép missió kínálikozik, a mit ő Istenről nyert tehetségével, reméljük, fog is teljesíteni. Biró Pál szerény és tehetséges ember, a mi kitént első fellépéséből. Isten hozta ifju barátunkat, kísérelje Istennek áldása buzgó munkálkodását. Jelen volt.

— **A papnevelő intézetbe** 9 új és 11 régi hallgató jelentkezett. Az intézet bizottsága a kedvezmények ügyében már megtette előterjesztését.

— **Iklandi egyházközségünknek** f. hó 21-én örömmünnepe volt. Boór Jenő lutheránusból unitáriussá lett új lelkész e napon foglalta el szent hivatalát a szokott ünnepek között. A rendes lelkészt régóta nélkülöző s hiányát mélyen érző buzgó hívek öröme szemmel láthatólag sugárzott az arcokon. Már a száraz tény, hogy a Főtiszt. püspök ur atyai gondoskodásából rendes lelkészt nyertek, öröm volt, melyet még indokoltabbá, szentebbé és magasztosabbá fokozott az új lelkész rokonszenves egyénisége, lelkes szónoklata. — De tartsunk rendet. Az ünnepélyre helyből és vidékről szép közönség serglett össze. A kőri papságból is élükön derék esperesükkel, többen megjelentek új kartársuk üdvözlétére. De ott voltak buzgó tanítóink is, kik művészi orgonázással, énekkel és egy gyönyörű duettel emelték az ünnep fényét, fokozták az istentisztelet buzgóságát. A beiktatást maga az esperes és Fazakas ny. szentmártont lelkész végezte. Az egyszerűség és természetesség szépségeivel ékeskedő esperest mindig gyönyörűség hallgatui. Az volt most is. A lelkész és hívei közötti viszony eredetének, hatásának és czéljának bibliai sóval fűszerezett rövid fejtegetésével nyitotta meg az ünnepélyt. Utánna az új lelkész lépett a szószékre. Buzgó imájával, kellemes, férfias hangjával azonnal lekötötte a figyelmet s meghódította a közönséget. Beszédét az etelközi vérszerződésen kezdte s a közt és a hívei között kötendő szerződésen folytatta. Annak jelszava: „*tartsunk össze*“, erőssége a szeretet volt. Ennek is ama kellékekkel kell birnia. „*A lelkész szeresse híveit s a hívek szeressék lelkészüket*“ — e két részben foglalta össze alkalmyszerű gondolatait. Hogy híveit szerethesse, előbb szeretnie kell Isten s minden emberbe Isten képét, melyekből önként foly a hívei iránti szeretet, melyet tnlálón és megthatón esetelt. A második részben a hívek szeretetének feltételül lelkészi kötelességeit tárgyalta, melyeket tehetsége szerint betöltvén, ha érdeme szerint még nem szeretnék: nem lenne köztük boldog lakozása s mint a madár a kalitkából, elvágnék onnan a

bérczeken túli messzeségbe. Előadása nyugodt, mindvégig lelkes és lelkesítő volt. Gyakorlott szónok, profétai lélek, hivatásos pap. Az iklandi Sion méltán örvendhet, mert ily profétája még nem volt, vagy — ha volt is — régen volt. De volt is öröm Izraelben, mely örömet meghatóan ecsetelt a következő szónok, Fazakas lelkész, ez a csupa tűz- és lélek-ember. Beszédét csak azért nem kivonatoljuk, nehogy tullepjük a „Közlöny“ korlátait. A valóban megható, lélekemelő ünnepély után a szent falakon kívül, egy kis székely ember, egyike az örvendőző híveknek, egy gyönyörű példája a természetes szép észnek, György Albert, megkapóan szép szavakban üdvözölte új lelkészüket, régóta várt Messiasukat, kire — a szakképzett lelkészre nagyobb szükségük van nekik, mint azoknak, kiknél a hit vak, a vallás babona; mint azoknak, kiknél a hit és gondolkodás határait megszabja az egyházfő, melyen tullepni nem szabad, hogy az ők szabadon skárnyaló gondolataikat helyes irányba terelje, az Istenség trónjához minél közelebb vezesse. — Mindezek után Filep Gyula és György Albert buzgó és áldozatkész egyháztagok, előbbi vendégszerető házával gazdagon terített asztallal, izletes ebéddel fogadták a vendégeket. Miként a lelki, a testi táplálkozás is emelkedett hangulatban folyt le. Lelkes és szellemes pohárköszöntések adták meg savát-borsát annak, mi a gazdasszonyi teendők körén kívül esik. Az áldomásokban emlékezés volt mindazokról, kik a nap örömnünnepével bárminő kapcsolatban érdemet szereztek maguknak. E nap emléke sokáig élni fog az iklandiak és mindnyájunk emlékezetében, oe öröme és áldása legyen maradandó, állandó a teljesen megvizsgálatódott gyülekezetben.

Vadad, 1801. jul. 22.

Szász András.

— **Lelkesi nyugdíj-alap** Az angol unitárius lelkészek épen most szervezik nyugdíj-alapjukat egyetemes alapon, mert a vidékeknek volt, kisebb-nagyobb. Egy pár adatját ismertetjük. Célja: hogy biztosítsa azokat a lelkészeket, a kik a Nemzeti Konferencia tagjai, hogy öregségük idejében nyugdíjat kapjanak. A nyugdíjazás módja *életbiztosítás* az „Equitable életbiztosító Társulat“ útján. Biztosítható 1200 kor. évi járadék vagy a kétszerese, 65 éves életkorra. Tetszés szerint biztosítható 5000 korona halálesetre. A Nemzeti Konferencia mozgalmat indított oly célból, hogy teremtsen egy alaptőkét, melynek évi jövedelméből fizeti az évi biztosítási illetéket, a mi azonban nem lehet nagyobb 500 koronánál, de a tagok száma szerint csak 250 korona fizetésére kötelezi magát.

— **Köszönetnyilvánítás.** Polgár Lipótné urnő Budapestről a hatáskörömbé tartozó dévaványai unitárius leány-egyházközség részére egy diszes Urasztali urvacsora-terítőt ajándékozott, melynek értéke az 50 koronát meghaladja. Fogadja az egyházközség nevében leghálásabb köszönetemet szives ajándékáért s azért az odaadó buzgóságért és önzetlen szeretetért, melylyel ezen valóban életrevaló egyházközségünk érdekeit szíven viseli.

Hód-Mező-Vásárhelyen, 1901. jun. 24.

Gálffy Zsigmond,
unitárius lelkész.

— **Pályázt.** A kolozsvári unitárius kollegiumban az 1901–2 iskolai évben megnyíló tápintézetben egy szegény udvarhelymegyei székely unitárius kitűnő tanulóért a tápintézeti díjat — 210 k. — fizetni óhajtván, felszólítom az illetőket, hogy eziránti folyamodásukat a kollegiumi Írtesítőben közzétett feltételek szerint felszerelve, f. év augusztus 25-ikéig az írt kollegium igazgató tanárához Daniel Gábor táp díj czim alatt adják be.

Olaszteleken, 1901. július 10.

Daniel Gábor, főgondnok.

— **Köszönet.** Folyó év jul. 7-én a tordáttalvi unitárius egyház új lelkészének beiktatása alkalmával a helybeli Olvasókör egy rögtönzött táncmulatságot rendezett az említett egyház kebelében elhunyt és még ez ideig el nem feledett lelkészének, Bedő József sirkövének felállíthatása céljából, mely alkalommal a nevezett alapra begyűlt tiszta jövedelem 62 kor. 16 fill. Felűfizettek a következők: Gálfi Kálmán 4 kor., Pap Mózes

1 kor. 70 f., Deák Miklós 80 f., Gábor Albert, Vajda Antal, Pálfi Mihály, Szász Ferencz, Török Lajos 70—70 f., Sándor Mózes, Ekárt Andor, Gyarmati Dénes, Gombos Mihály, Végh Gyula, Boros Mihály, Osváth Aron, Varga Dénes, Stolcz Alfonzó, Marosi Mózes, Gombos András, Lukácsi Zsigmond 20—20 f., öz. Nemes Ferenczné, Gombos Mózes. ifj. Végh József, Gál József, Hajas János, ids. Benczédi János, Gombos Dénes 10—10 fillér, Fogadják a szives adakozók e helyen is a nemes ügy iránt megnyilatkozott nemes tetteikért úgy az egyház, mint a rendezőség hálás köszönetét. Tordátfalva, 1901. jul. 17.

Péter József tanító.

— **Nyilvános köszönet.** A laborfalvi unitárius lelkészi lakás rendbehozatalára a következők adakoztak: Márkus Ferencz 5 drb csere sasfa 3 korona, Zajzon Antal 10 drb csere sasfa 6 korona, id. Barabás Sámuel 5 drb csere sasfa 3 korona, Berde János 2 drb csere sasfa 1 korona, Benke Sámuel és Zsigmond András kert felállítás és szeg 15 korona értékben, Kádár Béla 10 korona, Kádár Sándor 10 korona, Dávid József komollói ev. ref. lelkész 10 korona.

Bodali Pál komollói ev. ref. tanító 5 korona, Benke János id. 2 kor. Zerbes Frigyes kocsigyáros 20 kor., Bába Ilka 1 kor., Jánosi Ferencz tanító 2 kor., Berde Ilka 1 kor., Joó Mózesné 5 kor., Balázs Mózesné 5 kor., Kis Etelka 1 kor., Bedő Juliska, Márkos Vilma 2—2 kor., Kiss Rózsa, Zsigmond Sándor, Berde Gyula 1—1 kor., Márkos József ifj. 10 kor., Márkos András ev. ref. 10 szál deszka 6 korona, Márkos Gizella Mihályé 4 korona, Korodi Mózes 1 kor., ifj. Benke János 1 szál cserefa 3 kor., Kovács Józsefné 40 fill., Bába András 2 kor., Márkos Károly 2 kor., Márkos Gizella Sámuelé 8 kor., Bagoly János 1 kor., Márkos Ilona Györgyé 2 kor., Földes István 1 kor., Hosszu Györgyné 2 kor., Ilyés István 1 kor., Bartha András 4 kor., Berde Ferencz, Szász Lukácsné 1—1 kor., Zoltán Zsigmond 1 szál cserefa 3 korona, pénzül 3 kor., Hosszu János 60 fill., Berde István 2 kor., Berde Mária Istváné id. Szász János 4 kor., Kovácsik Andrásné, Miklós Dávid és neje 1—1 kor., Vojkuj András 1—1 kor., Kiss Pál Miklós 20 fill., Földes Andrásné 60 fill., Miklós Antal 40 fill., Benke Gábor 3 kor., Berde Trézsia 2 kor., ifj. Szász János 1 kor., Jakab Ferencz és neje 2 kor., Jakab Juliska, öz. Jakab Sámuelné Szöcs Tamás és neje 10 kor., öz. Bába Jánosné, Hosszu István 1—1 korona, Szász János atybeli 20 fill., Jakab Zsigmond 1 kor., Hajdu András 5 korona, Korodi Ferencz 1 kor., Nikula Györgyné 1 kor., Opra András 2 kor., Miklós András 2 drb cserefa 2 kor., Bába Mózes 1 kor., Berde Mózes 2 kor., Mezei József és neje 1 kor., Márkos János 5 kor., Göncz Mihályné 6 kor. Összesen 833 kor. 40 fillér. Hosszu Ferencz kálauki tanító ur 1901-től kezdődőleg urasztali hort és kenyeret a míg él. Zsigmond Károlyné az 1900. évben is urasztali kenyeret adni sziveskedett. Fogadják a kegyes adakozók lelki pásztori hálás köszönetemet, adja a szeretet Istene, hogy az ő bőséges áldásaiban részesedvén, ezen áldozattételek folytatása ékesítse továbbra is aranykönyvünket, hogy oly példaadás legyen egy újabb nemzedék előtt, a mely a hiűség áldozatkészség és az ur házának szeretetét tanulja meg elődeitől. Laborfalván, 1901. január 15. G ö n c z M i h á l y, unitárius lelkész.

— **A székely-kereszturi unitárius gymnasium ifjusága által f. év május 19-én rendezett mulatságon felülfizettek:** Varga András (Bita) 10 kor., Nagy Fr. Elek 2 k. 80 fill., Sándor János, Csiky István, Hackmüller Oszkár, Dr. Sebess Jenő, Lukácsfy Elek. Szőke László 2—2 kor., Dr. Jankovits Pál 1 k. 60 fill., Gombos János, Dimény Mózes (Budapest) 1.20—1.20 fill., Varga Dénes (Al-Siménfalva), Telmán Imre 1—1 kor., Pap Mózes, Szász Béla, László József, Szász Ákos, Demeter Domokos, Farkas Mihály 80—80 fill., Bedő Dénes 60 fill., Bálint Dániel 40 fill., Raffaj Dániel 20 fill. Nevezett felülfizetőknek áldozatkészségükért hálás köszönetet mond a rendezőség.

— Az alsórákosi egyház nótágjai a lelkész neje buzdító felhívása folytán a nők számára egy díszes urasztali poharat és tányért szereztek, melynek értéke 32 korona. Pünköszt ünnepén már azokból lett kiosztva az urvascora. Adományaikkal hozzájárultak a vásárláshoz: Utó Béláné 5 kor., Antal P. Jánosné, Antal P. Andrásné, Antal P. Zsigmondné. Antal P. Józsefné, ids. Antal P. Józsefné, ifj. Antal P. Mihályné, Antal Miklósné, Gáspár Andrásné köz., Gáspár Mihályné ifj., Gáspár Mózesné, Kálmán Györgyné, Rákosi Tamásné, Nemes Mihályné 1—1 kor., Lovász Jánosné, Krisztof Jánosné 60—60 fill., Antal Jánosné, Antal Andrásné, Antal P. Istvánné, André Mózesné, Bartha Istvánné, Füzi Andrásné, Füzi Tamásné, Pap Andrásné, Rákosi Istvánné 40—40 fill., Nemes Jánosné 50 fill., Antal Sz. Jánosné, Antal P. Ilona (ev. ref.), özv. Antal Andrásné, Bartha Jánosné, Balogh Jánosné, Biró Mózesné. Türi Istvánné, Türi Mária hajadon. Gáspár Miklósné, Gáspár Zsigmondné, Gáspár Istvánné, özv. Gáspár Jánosné. Gáspár Andrásné ids., Gáspár Mihályné ids., Kálmán Andrásné, László Domokosné, Rákosi Istvánné ifj., Rákosi Samuné. Szakács Andrásné, Székely Ereczné, Antal Sz. Istvánné 20—20 fill. Ez adományokat lelkész ki-pótolta 4 kor. 50 fillérral. Az áldozat legyen kedves az Isten előtt! Fogadják nemes szívü adományokért a hív adakozók egyházközségem nevében hálás köszönetemet. Alsó-Rákos, 1901. június 4-én. Utó Béla, unitárius lelkész.

— A tordai unitárius egyház hívei között évek óta tanácskozás tárgya hogy mikép lehetne az ottani templomot belsőleg a kor kívánalmaihoz mértén izléssel, csinnal berendezni, a százados orgonát újjal kicserélni. A szükséges pénzalap hiánya késleltette a dolgot, de a közönség érzete nem engedte pihenni a kérdést, s ma — köszönet a buzgolkodóknak — élénken foly s gyűjtés híveink között. Az adakozás igen szépen indult. A híres Szaniszló családnak egyik hitbuzgó sarja Szaniszló Zsuzsanna, özv. Gáspár Józsefné volt az első, ki a jelzett célra 1000 koronát adományozott és fizetett ki az egyház pénztárába. A szép példát nyomban követte Fodor Károly afa, ki bár véreitől, rokonaitól távol, Oláhországba telepedett le, azért szívben, lélekben velünk van s most is őseink hitét vallja. Az első levélbeli megkeresésre 200 koronát ajánlott fel. Derzi Károlyné 100 korona, Tothné Zsigmond Gizella 50 koronával nemcsak gyarapították a gyűjtött összeget, hanem házról-házra keresik s szolítják fel a híveket adakozásra. Jól esik felemlitenünk azt is, hogy az adakozók között más vallásu polgár:ársaink is nagy számmal vannak.

— Nagy Albert az „Aranyos Vidék”-nek több éven át buzgó szerkesztője egy csinos kötetben kiadta költeményeit, melyeknek nagyobb része alkalmi költemény jeles férfiakhoz és nőkhez. Nagy Albert hazafias érzéssel és a szép iránt lelkesedve ír. Üdvözljük derék könyvéért.

— Székely kérdés — Máthé Józseftől, ki a székelyföldi viszonyokat alaposan ismeri „Székely kérdés” azimen becses munkát adott ki „a marosvásárhelyi Székely Társaság.” A „bajforrások”. „a mentő kísérletek” és a „jövő munkája” alapos ismerettel vannak megírva.

TARTALOM: Elnöki meghívó. Br. Petrichevich Horváth Kálmán. 194. l. — Felhívás kolozsvári új kollegiumunk tapintézete érdekében. Daniel Gábor. 194. l. — Osztálytársak összejevetelével kapcsolatosan. 196. l. — Hódolat. (Költemény.) Tarcsafalvi Albert. 197. l. — A Dávid Ferencz Egylet perselye érdekében. Br. P. Horváth Kálmán. 199. l. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban. Barabás Isván. 200. l. — Indítványok. Újvári László. 204. l. — Dal a Miatyánkról. (Költemény). 206. l. — A vég. (Költemény) Pap Domokos. 107. l. — A vallásos buzgóság külső megnyilatkozása az 1900. év folyamán. Pál Ferencz. 208. l. — Angol vendégeinkről. Korchmárosné Buzogány Mariska. 210 l. — Egyházi és iskolai mozgalmak 212. l. —